

ческая диалектико-логическая методология с привлечением идей представителей школы Э. В. Ильенкова. Утверждается бесперспективность так называемого «междисциплинарного подхода», поскольку междисциплинарная коммуникация в современном ее виде является превращенной формой действительно научного общения. Анализируется идея П. Наторпа о педагогике как конкретной философии. Входя в ткань педагогики, философия не «применяется», а достигает полноты, универсальности. Более того, философские идеи адекватно входят в ткань как педагогической теории, так и педагогической практики в виде деятельной способности субъекта.

Ключевые слова: философия, педагогика, конкретность, институализация, педагогическое мышление, деятельная способность.

Voznyak Volodymyr, Bucyak Iryna. Integrating the Philosophical Knowledge Into the Pedagogical Theory and Practice. The educational process in Ukraine objectively needs philosophical reflection especially in the sphere of relations of philosophy and pedagogics. Objectives: the critical analysis of the «interdisciplinarity» phenomenon and finding out the ways of integrating the philosophical knowledge into pedagogics. The classical methodology of dialectical logic with using the ideas of E. V. Ilienkov school. The main conclusion points on the unreasonableness of the so-called «interdisciplinary approach» because of interdisciplinary communication's being in its present state the twisted form of the real scientific *communication*. The authors pay attention to P. Natorp's idea of pedagogics as the concrete philosophy. While being integrating into the pedagogical field philosophy is not being «used» but reaches the universality. Moreover: philosophical ideas integrate into the pedagogical theory and practice as the acting ability of a person.

Key words: philosophy, pedagogics, concreteness, institutionalization, pedagogical thinking, acting ability.

Стаття надійшла до редколегії
09.04.2013 р.

УДК 101.1;371.13

Світлана Ганаба

Концепція «глибинного спілкування» Г. Батищева та її дидактично-освітні імплікації

Статтю присвячено проблемі епістемологічного й аксіологічного потенціалів категорій концепції «глибинного спілкування» Генріха Батищева в практиці дидактично-освітньої діяльності. Наголошено, що глибинне спілкування – це онтологічний процес спів-буттєвості, у якому людина виявляє здатність долучитися до внутрішнього світу іншої людини. Досвід іншого дає змогу подивитися на світ очима іншого та на себе очима іншого.

Ключові слова: глибинне спілкування, діалог, співпричетність, освіта, творчість.

Постановка наукової проблеми та її значення. Людина онтогенетично не існує в системі суб'єкт-об'єктних відносин, оскільки за своєю природою є істотою діалогічною. Поза діалогом із зовнішнім світом та світом інших особистостей вона жити не може, оскільки втрачає свою автентичну сутність, перетворюючись в об'єкт нейтрального буття. Людська екзистенція існує лише у взаємодії зі світом іншого. У цій взаємодії вона постає як можливість бути, тобто розуміється не як результат, а як проект (Ж.-П. Сартр). У діалозі людина, зберігаючи власну сутність, виявляє здатність до саморозвитку, повсякчас набуває нових характеристик, нового статусу свого Я. Ця ідея ґрунтовно опрацьована в роботах представників комунікативної філософії, зокрема К.-О. Апея, М. Бубера, О. Больнова, Б. Вальденфельса, Ю. Габермаса, Е. Левінаса, П. Рікера, К. Ясперса та ін. Акцентуючи увагу на діалозі як на незаперечному способі осягнення світу, вони стверджували, що конкретне людське Я жодного готового сущого-в-собі не має і набуває його лише у взаємодії з іншою людською екзистенцією, повсякчас зустрічаючись із нею.

Поняття зустрічі – ключове слово теперішньої інформаційно-комунікативної епохи. Саме завдяки зустрічі «людина має здолати свою ізольованість від інших людей...» та «...може відбутися тільки після пробудження особи як особистості» [4, с. 152]. У зустрічі-діалозі людина приречена

повсякчас витримати натиск чужої реальності, вплив внутрішнього світу іншої людини. Ця інша реальність виштовхує її зі звичної для неї життєвої колії та спонукає до творення нових, інших орієнтирів буття та розвитку. Зустріч-діалог є можливою за умови, коли інша людина торкається глибинної сутності конкретного людського Я, порушує звичне життя з його планами, устремліннями та мріями, коли для людини відкриваються нові обрії. На думку Г. Батищева, у такому діалозі створюється середовище пробудження, переходу людини до «спрямованого буття бути» [1, с. 103]. Для позначення наддіяльнісного (поза межового) відношення людини до світу, що засвідчує її універсальну укоріненість у Всесвіті, філософ використовує поняття «глибинне спілкування». Це поняття символізує природу людського буття як глибинної сутності, що гармонійно взаємодіє зі світом зовнішніх реалій, має онтологічну первинність та екзистенційну достовірність. «У корелятивній онтології глибинне спілкування розуміється як відношення суб'єктивної реальності до рівня ідеального, до іншого його рівня – трансцендентної реальності», – пише В. Сагатовський [7, с. 47]. У своїх дослідженнях Г. Батищев трактує культуру глибинного спілкування як ціннісне суб'єкт-суб'єктне відношення, яке є основою та метою пізнання і дії. У роботі «Особливості культури глибинного спілкування» дослідник окреслює специфічні для глибинного спілкування універсалії (категорії), які є релевантними в розкритті його епістемологічного, аксіологічного, праксеологічного потенціалу в різних сферах суспільного життя.

Оскільки культура глибинного спілкування спрямовує духовний розвиток особистості в напрямі пошуку гармонійного, толерантного, турботливого життя спільно з іншими та для інших, її ідеї актуальні в осмисленні стратегій модернізації сучасного освітнього простору.

Мета статті – проаналізувати особливості впровадження категорій концепції «глибинного спілкування» Генріха Батищева в практику дидактично-освітньої діяльності. У статті окреслено сутність та особливості культури глибинного спілкування, проаналізовано модернізацію дидактично-освітньої діяльності крізь призму універсалій глибинного спілкування, акцентовано увагу на співтворчості як креативній участі в розв'язанні навчальних проблем, звернуто увагу на аксіологічний потенціал концепції у створенні людиномірного освітнього середовища.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Автор концепції «глибинного спілкування» Генріх Батищев увійшов у філософію в період т. зв. хрущовської відлиги. Погляди дослідника змінювалися в напрямі від гуманістичного марксизму до релігійної філософії. У своїй творчості він виступив спадкоємцем та продовжувачем традицій російської релігійної філософії. Варто зазначити, що релігія для Г. Батищева символізувала систему цінностей, що визначальні в житті та є основою всього сущого. Він уважав, що за посередництва власної духовної системи індивіда та її активності з духовним світом інших, у процесі спілкування створюється та проживається система цінностей, твориться нова духовна основа людської спільності. Релевантність та затребуваність ідей Генріха Батищева в осмисленні реалій сьогодення та окреслення перспектив подальшого поступу людства не викликає сумніву, однак його філософська спадщина ще не стала предметом системних досліджень. Окремі ідеї російського філософа експліковані в наукових розвідках І. Буцяк, В. Возняка, В. Даренського, В. Лекторського, В. Малахова, В. Шердакова, Н. Хамітова та ін.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Сутність поняття «глибинне спілкування» Генріх Батищев пояснює, акцентуючи увагу на його відмінності з поняттям «спілкування». Спілкування, на думку дослідника, – процес зовнішньої взаємодії, «контакт незалежних не обов'язкових одне для одного «атомів» [2, с. 121–122]. Це інформаційний процес, що містить мовленнєві, мимічні, жестові та інші форми повідомлень, під час обміну яких відсутня онтологічна спільність учасників міжсуб'єктної взаємодії. У такій взаємодії особистості не є вільними, самодостатніми, креативними творцями буття, оскільки пов'язані з наперед визначеними думками, ідеями, помислами тощо. Водночас глибинне спілкування, за Г. Батищевим, – це онтологічний процес спів-буттєвості, у якому особистості завжди йдуть пліч-о-пліч, взаємно переплітаючися та проникаючи в глибинний світ одне одного. У цій взаємодії йдеться про «зв'язки ненав'язливої родинності в Універсумі» [2, с. 121–122]. Під час такого спілкування людина відкриває і дарує іншій людині частинку своєї душі, виявляючи здатність долучитися до внутрішнього світу іншої людини. Така особа виходить за межі своєї індивідуальності, вона трансгресує, позбавляючися внутрішньої суверенної атомарної території. Її індивідуальна територія існує за умови відкритості. Іншому та відкритості собі. «Людина не саму себе зводить до Мірила Усім Речам – і не людство, – але від-

криває в інших усе нові й нові Мірила для себе: це позиція не своємірства», – наголошує Генріх Батищев [2, с. 128]. Глибинне спілкування, на думку дослідника, це «гармонійно-поліфонічне єднання всіх можливих парадигм без втрат для кожної – у культурі глибинного спілкування як чогось набагато більшого, аніж психолінгвістичні контакти» [2, с. 112]. Його особливостями є наперед невизначеність, відкритість, особистісна трансформація суб'єктів спілкування в бік внутрішнього збагачення. Таке спілкування унеможливорює небезпеку особистісної деградації в сучасному технізованому безликому світові, зумовлюючи ентропію душі та духу.

Перша категорія концепції глибинного спілкування – світоствердження – відображає взаємопроникність усього у світі, присутність одного в іншому, кожного в кожному тощо. Усе причетне всьому, тобто існує як об'єктивна всеєдність (В. Соловйов), як життєве утвердження пріоритетності Універсуму як світу можливих світів. «Ідеться не про якусь певну компромісну готовність порозумітися, “урахувати” буття світу поза нами й незалежно від нас – за логікою хитрощів, – але при безхитрісному, безумовному наданні переваги Універсуму – себе у своїй свідомості і бутті, – при наданні переваги об'єктивної діалектики і себе як індивіда, і себе як групи, і себе як людства...», – пише дослідник [2, с. 126–127]. Універсум – це не лише зовнішній світ, а його взаємозв'язок із внутрішнім світом, взаємозв'язок раціонально-об'єктивного та суб'єктивно-ціннісного, життєвого світу конкретного індивіда. Основою цього взаємозв'язку є людина. Осягнути та осмислити навколишній світ вона здатна лише крізь призму свого внутрішнього, розглядаючи перипетії буття крізь власну систему цінностей та світоглядних орієнтирів тощо. Якщо ж людина зосереджується лише на зовнішніх реаліях буття, вона розчиняється в їх множинності та строкатості проявів, підміняючи свою самобутність картинкою мінливих зовнішніх реалій, вона не досягає поза-просторового та поза-часової глибини буття. Як зазначає Г. Батищев, людина, як «будівничий цілого штучного світу техноцивілізації і велетенських міст, гордовито демонструє себе у своїй творчості-авторстві, тим не менш цілковито ще не торкається з абсолютно-авторським сенсом Вселенської книги» [1, с. 104]. Урахування категорії світоствердження в дидактично-освітній діяльності дасть змогу наповнити її «людським змістом», позбавить відірваності від інтересів, помислів, системи життєвих цінностей та пріоритетів конкретної людини. Таку діяльність розглядають як гармонійну інтеграцію розуму та віри, що постійно відроджується та збагачується загально визнаними моральними ідеалами та життєвими пріоритетами. Дидактично-освітній процес, на думку Б. Гершунського, набуває нової функції та полягає в «гармонійному єднанні знання і віри, їх світоглядного синтезу, повернення людині розуміння смислу її життя, віри у своє унікальне призначення і знання шляхів найбільш повної життєвої самореалізації...» [6, с. 29]. Він сприймається не лише як феномен зовнішнього світу, який належить зрозуміти та осмислити, а і як внутрішня духовна сутність мого Я.

Розуміння світу як усепроникаючої та всеохопної субстанції, якій притаманний взаємозв'язок усього суцього та в якій усе причетне всьому, розкриває шляхи для розуміння наступної категорії – співпричетності. Дослідник її трактує як «онтологічну, об'єктивно незалежну ні від будь-якої свідомості, ні від будь-якої волі, ні від будь-якого історичного суспільства, соціальних ролей у ньому людини, універсальну взаємну співпричетність кожного всім суб'єктам в Універсумі й усіх – кожному [2, с. 127]. Ця категорія символізує вміння приймати іншого в його унікальності й самобутності та є кроком до пізнання буття в його цілісності. Досвід іншого дає змогу подивитися на світ очима іншого та на себе очима іншого. Бути співпричетним – це спосіб істинного буття людини, її природна сутність, а не певна абстрактна моральна настанова. Спілкування як співпричетність до світу іншого є по-справжньому людським, оскільки не терпить егоїзму та суб'єктивної замкнутості. У межах дидактично-освітнього процесу ця категорія дає змогу уникнути абстрактного, формального спілкування, коли зміст навчання розглядається як відчужений від суб'єкта культурний досвід, який потрібно завчити та запам'ятати, використовуючи уніфіковані й авторитарні методи його трансляції. Упровадження універсальності співпричетності в навчальну діяльність передбачає відхід від школи-конвеєра з авторитарними методами трансляції знань, від «системи одностороннього впливу на вихованців за аналогією з об'єктами-речами, до школи педагогічного спілкування як логіки взаємної співпричетності поліфонічного взаємовпливу і глибинної поваги до душевно-духовного світу кожного» [3, с. 12]. Відбувається поворот до особистісної моделі освіти, до педагогіки співробітництва й розуміння. Розуміння, на думку П. Сауха, – це не лише здатність мислити на рівні розуму, здатність сприймати та переробляти інформацію, а й «відшукувати смисл цієї інформації, пов'язувати її зі

сміслом подій теперішнього, минулого й майбутнього, робити це надбанням індивідуального й колективного досвіду» [8, с. 3]. Розуміння можливе за наявності нерозуміння, яке трактують не як певний вирок чи покарання, а як пошук та розроблення нових технологій творення знань, заснованих на особистісному потенціалі тих, хто навчається, розкритті їх людської сутності. Дослідник радить позбутися «поширеного забобону просвітницької педагогіки, що педагог повинен знати про своїх учнів усе. Справжнє покликання педагога не знати дитину, а зрозуміти її» [8, с. 4]. Розуміння можливе за умови врахування унікальної людської природи, її другоюдомінантності (іншодомінантності).

Категорію другоюдомінантності (іншодомінантності) дослідник трактує як «устремління людини кожним своїм вчинком і всім своїм життям не до того, щоб спочатку вимагати від інших і від усього світу переконаності для себе, надійності для себе, заслуженої довіри до них у своїх очах тощо, але, зовсім навпроти, – саме для того, щоб розпочати із себе заради всіх інших – щоб від себе вимагати переконаності для інших і для всього Універсума, від себе – надійності для інших, від себе – буття достойним і таким, що заслуговує довіри інших» [2, с. 127]. Сутність власного *Я*, своєї сутності постає та розуміється через призму *Іншого*, твориться при співдії з іншим. Діалогічна сув'язь *Я-Інший* зумовлює долання егоцентризму та відкриває невичерпний світ креативних можливостей, оскільки активізується глибинний внутрішній потенціал особистостей. Під час таких відносин людина не лише прилучається до світу іншого, пізнає та визнає його унікальність та особливість, а й стверджує саму себе, розширює можливості власного самопізнання. Відбувається процес управління особистістю власним розвитком, що вимагає активної рефлексії та добровільної оцінки того, «чим я був» і «чим я став». Освіта розглядається як середовище та процес творення та пошуку людиною самої себе. Ця настанова набуває особливої актуальності в умовах швидкозмінних, малопередбачуваних реаліях сучасного людського буття, що презентують суперечності між усталеними й загально визнаними світоглядними стереотипами та потребою постійного подолання і відмови від них. Культура глибинного спілкування розглядається як особлива форма людського спілкування, яка здатна відкрити світ «уперше» та подолати і авторитаризм, і релятивізм окремих смислів та способів розуміння буття.

«Інший – єдина можливість взаємності нашого зв'язку зі світом. Він є обличчям світу, логосом кожної перед-нами-розгорнутої сутності. Логос, який звертається до мене й кличе мене до вселенського співіснування. Він обіцяє мені світ життя, чудовий дар все цілісності», – пише Х. Яннарас [10, с. 14]. Взаємодія з іншим, відмінним від мого *Я* можлива за умови визнання рівності в намаганні та праві кожного брати участь у пошуку істини, здатності прийняти та поважати іншу точку зору, бути відповідальним за свої думки, дії та рішення. Рівне пізнається лише рівним (Ф. Ніцше). Як ілюстрація вищезазначених думок, приклад навчальної взаємодії майстра та учня в романі Г. Гессе «Гра в бісер»: «Майстер та хлопчик слідували одне одному так, ніби їх тягнув дріт якогось механізму й згодом уже не можна було розібратися, хто приходить, а хто йде... спираючись одне на одного, взаємно перетинаючись, обводячи один одного веселими згинами та фігурами, і хлопчик зі старцем вже ні про що більше не думали, віддаючися прекрасним дружним лініям і створюючи фігури, вони грали, захоплені її тенетами, і тихо погойдуючись у такт із ними, підкорюючися невидимому диригенту... Серце хлопчика кипіло пошаною, любов'ю до майстра, а вуха його сприймали фуґи, і йому здавалося, що він уперше слухає музику... він відчув у собі зміни, відчув, як зростає, відчув нові дотики і нову згоду між собою та світом...» [5, с. 56–57]. Така взаємодія передбачає зворотний зв'язок, активність її учасників, що включає в себе не лише обмін інформацією, ідеями, думками, а й звернення людини до власної душі. Вона пов'язана з особистісною трансформацією суб'єкта спілкування в бік змістового збагачення «внутрішнього світу». Лише зустрічаючи інших людей, людина здатна віднайти себе. Від народження людина не наділена тим спектром характеристик, якостей та чеснот, якими вона володіє та які демонструє під час свого життя. Віднайти себе, набути досконалості та істинності свого *Я* людина здатна лише впродовж свого життя. Вона «ніколи не здатна застати всередині себе достатнє багатство явних та невідомих, скритих потенцій та резервів, тобто таку повноту можливостей для виконання нею свого високого призначення, виявлення, розгортання і розвиток яких зсередини його сутності дозволило би йому з часом відповідати своєму призначенню і стати тим, ким вона має бути», – пише Г. Батищев [1, с. 104]. Дослідник порівнює людину з кораблем, що, вирушаючи в далеке, незвідане плавання за відкриттями, залишає не піднятим основний якір, який символізує належність людини до тієї гавані, з якої вона вирушила. Отже,

подорожуючи дивовижними країнами, корабель не втрачає зв'язок із рідною пристанню [1, с. 105]. Таке метафоричне порівняння засвідчує трансгресивний прорив людини з освоєного та звичного світу в непізнаний та новий. Цей трансгресивний перехід створює для людини біфуркаційну ситуацію, у якій відкриваються нові можливості вибору різних шляхів подальшого пізнання світу та розвитку самої себе. Трансгресивний стан – це стан пограниччя, когнітивне поле постійних інтеракцій різних культурних, соціальних, історичних кодів, що актуалізують індивідуальні компоненти в конституюванні особистості та уможливають процес перевизначення її ідентичності. У такий спосіб створюється простір свободи, у якому відбувається самотворення особистості. Із цього погляду дидактично-освітня діяльність отримує дещо інший акцент: вона розглядається як процес розгортання власне людської сутності, як середовище, у якому викристалізовується її самотутність. Відтак навчати – це означає не транслювати певну суму знань, а створювати можливості для побудови нових знанневих конфігурацій, продукування нових ідей та думок тощо. Водночас мета викладання полягає в забезпеченні учням свободи пошуку істини власним шляхом відповідно до своїх нахилів, здібностей, інтересів.

Людина творить та «виліплює» себе впродовж усього життя, повсякчас набуваючи нових образів та характеристик. Вона – проект, який реалізується впродовж усього її життя. «Жити у стані пошуку себе і знаходження себе – це значить жити в дорозі. Проте цей шлях зовсім не уподібнюється до тих зовнішніх шляхів, що передбачають переміщення у фізичному просторі. Адже можна дуже багато й далеко переміщуватися і при цьому зовсім не жити в дорозі! Шлях самопошуку себе подібний до драбини з великої кількості щаблів, серед яких не має однорідності та взаємозамінності: кожен щабель, не схожий на інший. Підніматися по ній – зовсім не означає залишати пройдені щаблі позаду, а вбирати в себе й завжди носити в собі їх ієрархію», – стверджує Г. Батищев [1, с. 108]. Отже, лише в дзеркалі іншого людина пізнає та знаходить себе. Вона створює свою сутність, спілкуючись з іншими. У процесі спілкування вона не лише отримує від них нову інформацію, збагачується їх ідеями та думками, а й долучається до світу їх душі, світу їх внутрішньої, глибинної сутності. Стрижнем такого спілкування є духовне тяжіння, своєрідне устремління, що здійснюється не заради самоствердження чи успіху, не заради матеріальних статків чи винагород, а навпаки, лише за покликом душі та серця. У такій діалоговій взаємодії виховується потреба та здатність слухати й чути другого.

Однією із засадничих ідей концепції «глибинного спілкування» є розуміння тієї обставини, що в результаті діалогу-зустрічі відбувається творення нових знань, реалізується акт творчості. Творчість, на думку дослідника, розуміється як дарунок діалог-зустрічі. «Власне глибинне спілкування робить можливим творчість як зсув самого порогу розпредметності. Проте такий зсув не повинен бути сам по собі мотивом, – він гармонійно відбувається лише тоді, коли суб'єкт стає вартим розширення і поглиблення попередніх меж його креативності – коли більше багатство ціннісних адресатів виправдовує також і більші сили-здатності до нього, тобто коли в нього є чому й кому присвятити свою творчість» [2, с. 128].

Творчий потенціал закладений у кожній людині від природи, це її життєва енергія, яка, по суті, не формується, не виховується, не «прищеплюється» зовні через використання певного набору методів та прийомів. Її можливо лише «розбудити», активізувавши внутрішній потенціал кожної особистості. Творчість розглядається як один із фундаментальних способів відношення особистості до світу та до самої себе, результатом якого є творення відповідного культурного ресурсу. Наскільки розвинений у людини творчий первінь, настільки високим буде рівень її здатності адаптуватися та бути успішним в умовах мінливого, сповненого ризиків світу, зберігаючи свою ідентичність та самотутність, збагачуючи духовний та інтелектуальний потенціал суспільства. Творчість породжується не об'єктивними (об'єктно-речовими) умовами, забезпеченням яких вкрай стурбовані і вчителі, і чиновники від освіти (підручники, наочність, комп'ютери, методики, звітність), – а лише творчістю, співтворчістю. Г. Батищев розглядає поняття співтворчості як «креативну участь у розв'язанні все найбільш і найбільш важких завдань універсального Космогенезу у відданому служінні йому, у ціннісній присвяті йому та прийнятті авторитетів такого служінні й такій присвяті» [2, с. 128].

Крізь призму співтворчості зміст навчальної діяльності не буде сприйматися як відчужена сума знань, сукупність формальних істин, які має засвоїти учень. Зміст навчання, до творення якого

долучаються суб'єкти освітньої взаємодії, постає як культура, що органічно входить, і душу тих, хто навчається та навчає. Істина відкривається буттєво, передбачає людську цілісність, єднання розуму та серця, рацію та емоцій. «Шлях до істини та істинного існування не відкривається «чистому розуму», теоретичній філософії. Ціннісне відношення не досягається шляхом доказів із пізнання суцього», – пише В. Шердаков [9, с. 100]. Дидактично-освітня діяльність постає як зацікавленість, як сфера проблем та парадоксів. За таких умов думка рухається, вбирає різні погляди, формується нова знаннева реальність. Він набуває рис та характеристик людино мірності. За таких умов освітній процес усе більше концентрується на розвитку здатності до навчання, а саме тому, як навчатися, як трансформувати інформацію в нове знання, як застосовувати на практиці.

Отже, глибинне спілкування, на відміну від інформаційно-ситуативного, – це завжди зустріч поколінь, співпричетність різних внутрішніх світів, світоглядних орієнтирів, ціннісних систем тощо. У практиці дидактично-освітньої діяльності таке спілкування презентує педагогіку співробітництва та передбачає відхід від лінійного, уніфікованого мислення на користь визнання і розуміння багатогранності світу. Воно створює простір інтесуб'єктивного досвіду, через який є можливим і необхідним взаєморозуміння людей із різними життєвими світами. Культура глибинного спілкування не лише враховує та розвиває внутрішній потенціал і систему цінностей учасників освітньої взаємодії, але виховує здатність до такого спілкування, що розвивається «не лише розумом, який пізнає, але усім своїм життям, максимально практично, щоб виконання у вчинках не відставало від розуміння [1, с. 109]. У цьому контексті освітня модель отримує дещо інше спрямування. Увага освітян переноситься з пізнання нескінченної множини фактів, засадничих принципів на набуття умінь, здатності до навчання, а саме тому, як навчатися, як трансформувати набуті знання в нові, як використовувати нові знання на практиці. У сфері освіти діалогічне мислення орієнтує навчальний процес не стільки на підготовку нового покоління до життя, стільки є прагненням залучити людину до активного процесу пізнання світу.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Ураховуючи ту обставину, що проблема освітнього діалогу багатогранна та складна, доцільно продовжити дослідження з окресленої проблеми, зокрема докладніше проаналізувати евристичний потенціал культури глибинного спілкування щодо саморозвитку особистості.

Джерела та література

1. Батищев Г. С. Найти себя / Г. С. Батищев // *Вопр. философии.* – 1995. – № 3. – С. 103–109.
2. Батищев Г. С. Особенности культуры глубинного общения / Г. С. Батищев // *Вопр. философии.* – 1995. – № 3. – С. 109–129.
3. Батищев Г. С. Диалектика и смысл творчества (к критике антропоцентризма) / Г. С. Батищев // *Диалектика рефлексивной деятельности и научное познание.* – Ростов н/Д : Изд-во Рост. ун-та, 1983. – 233 с.
4. Бубер М. Перспектива / М. Бубер // *Першоджерела комунікативної філософії* / Л. А. Ситниченко. – К. : Либідь, 1996. – С. 149–156.
5. Гессе Г. *Игра в бисер* / Г. Гессе. – М. : Прогресс, 1994. – 234 с.
6. Гершунский Б. С. Готово ли современное образование ответить на вызовы XXI века? / Б. С. Гершунский // *Дайжест шк.-парк.* – 2002. – № 2. – С. 28–32.
7. Сагатовский В. Н. *Бытие идеального* / В. Н. Сагатовский. – СПб. : [б. и.], 2004. – 147 с.
8. Саух П. Експлікативні зміни освітньої парадигми у контексті трансформацій науки / Петро Саух // *Шлях освіти.* – 2007. – № 1. – С. 2–7.
9. Шердаков В. Н. Г. С. Батищев: в поиске истины пути и жизни / В. Н. Шердаков // *Вопр. философии.* – 1995. – № 3. – С. 95–102.
10. Яннарас Х. *Варіації на тему Пісні Пісень* / Х. Яннарас. – К. : Дух і Літера, 1999. – 156 с.

Ганаба Светлана. Концепция «глубинного общения» Г. Батищева и ее дидактико-образовательные импликации. Стаття посвящена проблеме эпистемологического и аксиологического потенциала категорий концепции «глубинного общения» Генриха Батищева в практике дидактико-образовательной деятельности. Подчеркивается, что глубинное общение – это онтологический процесс событийности, в котором человек обнаруживает способность соприкасаться с внутренним миром другого человека. Опыт другого позволяет посмотреть на мир глазами другого и на себя глазами другого. В статье различаются понятия коммуникации и диалога. Подчеркивается, что коммуникация употребляется для позначения информационно-содержательной связи, а диалог как личностно-экзистенциальная связь между субъектами. Диалог – это открытость другому и открытость себе.

Релевантность идеи «глубинного общения» в образовании предусматривает стремление привлечь человека к активному процессу познания мира, умение трансформировать информацию в новое знание. В статье рассматриваются вопросы внедрения дидактических методик и технологий обучения на основе между субъектного взаимодействия.

Ключевые слова: глубинное общение, диалог, сопричастность, образование, творчество.

Ganaba Svitlana. Batishchev's Conception of «Profound Communication» and it's Didactic-Educational Implications. The article observes the problems of epistemological and axiological categories in Henry Batishchev's conception about «profound communication» and using it in practice of didactic-educational activity. The author wanted to stress, that «profound communication» is the ontological process of co-existence where a person able to be admitted to the inner world of another person. Thus, the experience of the another permits to look at the same things from the different point of view and to see yourself from the other side. The author stresses that a person, by his nature, is a dialogical creature, but there is a difference between «communication» is used for informative link, but «dialogue» means a personal connection between subjects. The «dialogue» is explained as accessibility to another person accessibility to your self.

Involving the person in the process of active discovering the universe, having skills to transform this information in useful knowledge are the meaningful ideas of «profound communication» in education. This article touches the questions of didactic-educational methods introduction which are based on inter-subject co-operation.

Key words: profound communication, dialogue, correlation, education, creativity.

Стаття надійшла до редколегії
15.04.2013 р.